

Asturia vzw

MUSIC FOR FREEDOM

RESULT 3: GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF AUDIO MUSIC WORKSHOP IN PRISON

ROMANIAN VERSION

Agenzia Italiana
per la Gioventù

Erasmus+

Enriching lives, opening minds.

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

RESULT 3: GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF AUDIO MUSIC WORKSHOP IN PRISON

**Linii directoare pentru gestionarea atelierelor
de muzică audio în penitenciare**

AUTORI

Al treilea rezultat al proiectului a fost dezvoltat sub îndrumarea lui **Aufbruch** și cu contribuția tuturor partenerilor.

PRINCIPALI CONTRIBUTORI

Mario Bozzo Costa - **EFA**

Danilo Manganelli, Filippo Marcellini, Giuditta Nelli - **Arci Liguria**

Holger Syrbe, Benita Madarati, Sibylle Arndt - **Aufbruch**

Metin Onay - **Izmir**

Gert Hurkmans - **Asturia**

Alexandru Ursulescu - **CPIP**

Le mulțumim tuturor partenerilor pentru colaborarea și efortul lor, care au dus la implementarea unui rezultat care, pe parcursul WP4, s-a extins în domenii de studiu suplimentare.

Corectură de Erica Laperrier

CUPRINS

1. Introducere	7
1.1 Methodology and sources	8
1.2 Stadiul actual al tehnologiei	9
2. Educațional	9
2.1 Abordarea educațională (scriere/producție)	10
2.2 Impactul educațional și social asupra deținuților	12
2.3 Puncte forte și provocări	13
2.4 Rezumatul implementărilor laboratorului	17
3. Model operațional pentru atelierul de producție muzicală în penitenciare	21
3.1 Cerințe spațiale și tehnice	21
3.1.1 Echipament de studio	23
3.1.2 Măsuri de securitate	25
3.2 Rolurile și competențele formatorilor/lucrătorilor cu tinerii	26
3.3 Deținuți	28
3.3.1 Cadrul de competențe	29
3.3.2 Proceduri de selecție și reguli de participare	30
3.4 Cadrul instituțional	31
3.4.1 Model de acord/protocol cu instituțiile penitenciare	31
4. Concluzii și WP4	33

INTRODUCERE

1. Introducere

Prezentul document, *„Linii directoare pentru gestionarea atelierelor de muzică audio în penitenciare”*, reprezintă al treilea rezultat al proiectului M4F și servește atât ca instrument de reflecție, cât și ca instrument orientat spre viitor. Acesta reunește cunoștințele teoretice, pedagogice și operaționale dobândite în primii doi ani și jumătate de implementare a proiectului în cinci țări europene: Italia, Turcia, România, Germania și Belgia.

Obiectivul său principal este de a oferi un set clar, cuprinzător și transferabil de linii directoare pentru proiectarea, gestionarea și susținerea laboratoarelor și atelierelor de muzică audio bazate pe cultura hip hop și rap în mediul penitenciar.

Acest raport este destinat profesioniștilor și instituțiilor interesate de replicarea sau adaptarea modelului M4F, inclusiv:

- organizații ale societății civile și asociații culturale care doresc să implementeze intervenții educaționale bazate pe muzică în medii penitenciare;
- Instituții penitenciare care iau în considerare integrarea programelor creative, bazate pe competențe;
- Factorii de decizie și experții în educație axați pe inovarea în educația și reabilitarea în penitenciare.

Documentul se bazează pe și pune în aplicare primele două rezultate ale proiectului, **R1 – Cadrul de competențe pentru producția de muzică hip hop** și **R2 – Manual de formare pentru metodologii și tehnologii de editare audio în penitenciare**.

Acest al treilea rezultat, R3, evoluează în mod natural din R1 și R2, incorporând cunoștințele dobândite pe teren. El surprinde lecțiile practice, adaptările și inovațiile care au avut loc în timpul experimentării în condiții reale în instituțiile penitenciare din cadrul consorțiului. De remarcat faptul că activitățile M4F au fost pionierat în fiecare context național implicat – nu exista o experiență structurată anterioară în implementarea laboratoarelor de producție audio bazate pe cultura hip hop (sau nu) în închisori sau in-

stituții penitenciare din aceste țări.

În ansamblu, aceste orientări nu vizează doar documentarea a ceea ce s-a realizat, ci și să servească drept model scalabil pentru inițiative viitoare în domeniul reabilitării creative, cu muzica ca vehicul de învățare, exprimare și reintegrare.

1.1 Metodologie și surse (WP2, WP3, documente de monitorizare, rezultate ale sondajelor etc.)

Elaborarea acestor linii directoare se bazează pe o metodologie bazată pe mai multe surse și pe date concrete, care reflectă întregul ciclu de viață al proiectului M4F.

Documentul se bazează pe o combinație de cadre teoretice, metodologii practice de formare și feed-back empiric colectat în timpul fazei operaționale în mediul penitenciar. Pentru elaborarea acestui document au fost utilizate următoarele surse primare:

1. **Rezultatul 1 – Cadrul de competențe pentru producția de muzică hip hop (R1):**
2. **Rezultatul 2 – Manual de formare pentru metodologii și tehnologii de editare audio în penitenciare (R2):**
3. **Monitorizarea** a fost continuă și participativă. Fiecare organizație parteneră a documentat progresele înregistrate utilizând șabloane de raportare comune elaborate la nivel de consorțiu. Am utilizat intens documentele de monitorizare pentru redactarea acestui raport.

Din punct de vedere metodologic, contribuția principală a acestui document provine din pachetul de lucru 3 (WP3), care a implicat implementarea experimentală a atelierelor de producție muzicală în medii penitenciare reale din cinci țări partenere. Această fază a furnizat:

- Validarea practică a cadrelor R1 și R2;
- Adaptări specifice contextului pentru a se adapta contextelor naționale specifice;
- Date și informații obținute din observarea directă, colaborări instituționale și rezultatele participanților.

Având în vedere caracterul transnațional al consorțiului M4F, care operează în Italia, Turcia, România, Germania și Belgia, s-a aplicat o perspectivă metodologică comparativă pentru a înțelege divergențele în ceea ce privește:

- Infrastructura penitenciară și accesul la aceasta;
- Sprijinul și restricțiile instituționale;
- Recepția culturală a hip-hopului ca instrument educațional;
- Fezabilitatea logistică a implementării tehnologiei audio.

Acest element comparativ a fost esențial în elaborarea unor recomandări adaptabile, care pot fi utilizate într-o serie de contexte.

1.2 Stadiul actual al tehnologiei

La momentul redactării prezentului document, proiectul M4F a finalizat faza principală de implementare, cu organizarea și testarea atelierelor de producție muzicală în instituții penitenciare din cinci țări europene: Italia, Turcia, România, Germania și Belgia. Aceste ateliere, implementate de organizații partenere locale, s-au bazat pe cadrul pedagogic prezentat în R1 și pe orientările operaționale furnizate în R2.

În ciuda diferențelor dintre cadrele instituționale, populațiile țintă și constrângerile logistice, toți partenerii au reușit să:

- Înființarea de laboratoare de producție audio de bază utilizând o stație de lucru audio digitală;
- Furnizarea de programe structurate de educație muzicală axate pe hip hop și rap;
- Sprijinirea participanților în compunerea, înregistrarea și producerea de piese originale;
- Documentarea și monitorizarea impactului educațional, emoțional și social.

Fiecare context național a prezentat provocări și oportunități unice, de la mediile de detenție pentru minori până la centrele de probațiune și facilitățile pentru tineri adulți. Următoarele capitole vor explora aceste experiențe în detaliu, oferind o perspectivă comparativă asupra a ceea ce a funcționat, a ceea ce a trebuit adaptat și a ceea ce se poate învăța pentru replicări viitoare.

2. Educațional

Acest capitol prezintă metodologia educațională și pedagogică dezvoltată și aplicată pe parcursul proiectului M4F.

În esență, M4F este o inițiativă concepută pentru a preda producția de muzică digitală, în special în contextul instituțiilor corecționale. Accentul se pune pe capacitatea participanților de a crea „beat-uri” hip hop, bazele instrumentale pe care se interpretează versurile rap.

Alegerea hip hop-ului este deliberată și semnificativă din punct de vedere pedagogic. Ca gen muzical bazat pe autoexprimare, identitate culturală și comentariu social, hip hop-ul oferă o valoare educațională unică în medii marcate de excluziune, marginalizare și control instituțional. Deși proiectul M4F se concentrează mai degrabă pe producția de ritmuri decât pe scrierea versurilor, cele două elemente sunt complementare și se completează reciproc. Am constatat că legătura dintre scriere și producție constituie o parte importantă a experienței de învățare și va fi evidențiată pe parcursul acestui capitol.

Prima secțiune prezintă metodologia tehnică și pedagogică dezvoltată pentru predarea producției muzicale, cu o atenție specială acordată practicii scrierii versurilor, care este propusă ca o componentă extrem de complementară atelierelor bazate pe producție.

Aceasta este urmată de o analiză a impactului educațional și social observat în rândul participanților deținuți, cu referire la domeniile de competență definite în R1. În final, capitolul se încheie cu un rezumat comparativ al stadiului de implementare în fiecare țară parteneră, pregătind terenul pentru o reflecție suplimentară asupra provocărilor operaționale și a bunelor practici.

2.1 Abordarea educațională (scriere/producție)

După cum se subliniază în R1, hip hopul nu reprezintă doar un stil cultural sau o preferință muzicală. Este un model pedagogic înrădăcinat în învățarea informală, creativitatea, reflecția socială și munca de identitate. Educația bazată pe hip hop este deosebit de relevantă în contexte de excluziune socială, cum ar fi închisorile, unde modelele educaționale tradiționale eșuează adesea în a angaja participanții.

Conform R1, educația hip hop este:

- **Ancorată cultural**, bazându-se pe narațiuni și forme de exprimare care rezonază cu tinerii și adulții marginalizați;
- **Centrată pe elev**, plasând participanții într-un rol creativ activ, în care devin producători de cunoștințe și sens;
- **Bazată pe proces**, punând accentul pe învățarea prin creație, experimentare și iterație, mai degrabă decât pe instruirea mecanică;
- **Relațional**, bazându-se pe colaborare, feedback-ul colegilor și dinamica grupului ca factori determinanți ai învățării;
- **Împuternicitor**, oferind instrumente pentru recuperarea narațiunilor personale și exprimarea identităților reprimite sau stigmatizate.

Aceste caracteristici fac din hip hop un cadru ideal pentru educația în penitenciare. Hip hopul oferă o cale de reconectare, prin cultură, creativitate și exprimare, permițând participanților să se vadă nu ca receptori pasivi ai pedepsei, ci ca creatori activi de sens.

Deși M4F nu a inclus în mod oficial scrierea de versuri în programa sa de bază, valoarea pedagogică a scrierii, așa cum este descrisă în R1, a fost validată în mod repetat în practică.

Scrierea versurilor servește obiectivelor educaționale în mai multe moduri:

- **Dezvoltarea limbajului și a alfabetizării**: construirea rimelor, utilizarea ritmului și a sintaxei, extinderea vocabularului;
- **Gândirea narativă**: organizarea poveștilor personale, reflectarea asupra experienței și exprimarea identității prin intermediul unui text;
- **Învățarea emoțională și socială**: denumirea și procesarea emoțiilor, confruntarea cu experiențe dificile și imaginarea unor viitoruri alternative;
- **Implicare civică și critică**: utilizarea versurilor ca platformă pentru autoreprezentare, critică și apartenență la comunitate.

Scrierea versurilor joacă, de asemenea, un rol cheie în ceea ce R1 a numit „dimensiunea socială” a dezvoltării competențelor, în special în ceea ce privește conștiința de sine, comunicarea și interacțiunea în grup. În multe țări partenere, formatorii au observat că, odată ce participanții au creat un ritm, au dorit instinctiv să îl „completeze” adăugând versuri, chiar dacă acesta nu era un obiectiv formal.

Acest lucru întărește ceea ce sugerează R1: crearea ritmurilor și lirismul pot fi două fețe ale aceleiași monede educaționale. Una favorizează dezvoltarea tehnică și cognitivă, cealaltă facilitează exprimarea emoțională, lingvistică și narativă. Combinate, ele oferă un proces creativ holistic care poate angaja atât mintea, cât și vocea, ceea ce le face ideale pentru contextele corecționale, unde elevii sunt adesea deconectați de ambele.

Deși scrierea versurilor a apărut în mod natural ca o practică complementară în multe ateliere M4F, obiectivul principal al proiectului, așa cum a fost conceput și structurat, a fost predarea producției muzicale, în special crearea de ritmuri hip hop folosind instrumente digitale accesibile. Aceasta nu a fost o alegere întâmplătoare: a răspuns la multiple considerente educaționale, tehnice și instituționale. Producerea muzicală implică participanții în procesul de învățare creativă, tehnică și procedurală, ceea ce o face o metodă deosebit de eficientă pentru reabilitare și dezvoltarea competențelor în medii restrictive. Ea poate fi, de asemenea, corelată cu capacitatea de inserție profesională. Bazele acestei formări au fost definite în R2 – Manual de formare pentru metodologii și tehnologii de editare audio în penitenciare, un curriculum practic și flexibil, construit în jurul a patru module progresive.

Metodologia a fost concepută pentru a se adapta la diferite niveluri de alfabetizare, condiții tehnice și constrângeri de timp și a fost perfecționată pe baza contribuțiilor din lumea reală ale formatorilor și instituțiilor. Fiecare modul contribuie la un arc de învățare mai larg, de la introducere la producție independentă, și reflectă atât principiile pedagogice, cât și constrângerile reale din educația în penitenciare. Vom parcurge acum pe scurt fiecare modul, dar pentru informații mai detaliate și precise, vă rugăm să consultați direct R2, care poate fi descărcat gratuit de pe site-ul web M4F (titlurile au fost ușor scurtate pentru claritatea narațiunii).

1) Modulul 1: Introducere în cultura hip hop și tehnologia muzicală

Acest prim modul pune bazele, conectând participanții cu fundamentele culturale ale hip hop-ului și oferind o introducere de bază în instrumentele de producție audio digitală. Scopul său este de a stârni curiozitatea și de a demistifica configurația tehnică, în special pentru cursanții care nu sunt familiarizați cu software-ul muzical.

Funcții educaționale cheie:

- Prezentarea originilor sociale ale hip hop-ului, a elementelor sale de bază (DJing, MCing, beatboxing, graffiti, breakdance) și a valorilor sale (rezistență, identitate, expresie);
- Familiarizarea cursanților cu conceptele cheie din muzica digitală: sample-uri, loop-uri, tempo, bare, pattern-uri;
- Explorarea funcționalităților de bază ale DAW-urilor (de exemplu, Ableton Live, Audacity, Logic Pro) într-un mod exploratoriu, fără presiune.

2) Modulul 2: Scrierea și aranjarea unui beat

Odată ce cursanții înțeleg interfața software-ului și conceptele de bază, Modulul 2 introduce compoziția structurată a ritmului. Participanții încep să experimenteze crearea de idei muzicale: selectarea tobelor, aranjarea pattern-urilor, construirea progresiei.

Funcții educaționale cheie:

- Dezvoltarea înțelegerii structurii ritmului (intro, vers, refren, punte);
- Încurajarea conștientizării ritmului și a variației pattern-urilor;
- Promovarea luării deciziilor și a intenției creative;
- Introducerea conceptelor de bază ale aranjamentului și fluxului melodic.

3) Modulul 3: Producția și dezvoltarea ritmului

Acest modul se concentrează pe rafinarea și complexitatea muzicii cursantului. Este partea creativă a procesului de formare, în care participanții își aprofundează abilitățile tehnice și judecata estetică.

Funcții educaționale cheie:

- Lucrul cu compoziții multistratificate (tobe, linii de bas, melodii, efecte);
- Explorarea texturii, atmosferei și convențiilor de gen (trap, drill, boom-bap, lo-fi);
- Experimentarea automatizării, a efectelor (reverb, EQ, filtre) și a dinamicii;
- Dezvoltarea unui „sunet” personal și a identității muzicale.

4) Modulul 4: Mixare și masterizare (post-producție)

Acest modul final îi inițiază pe cursanți în perfecționarea și finalizarea pieselor lor, ceea ce nu numai că le consolidează abilitățile tehnice, dar le însușește și mândrie și un sentiment de împlinire. Deși nu toate laboratoarele au finalizat acest modul în întregime, valoarea sa pedagogică a fost evidentă acolo unde a fost implementat.

Funcții educaționale cheie:

- Învățarea noțiunilor de bază despre gain staging, echilibrarea volumului și EQ;
- Înțelegerea câmpului stereo, a compresiei și a exportului;
- Încurajarea reflecției, iterației și luării deciziilor finale;
- Crearea de rezultate prezentabile și care pot fi partajate.

2.2 Impactul educațional și social asupra deținuților

Una dintre ambițiile principale ale proiectului M4F a fost de a verifica dacă educația digitală creativă, și în special producția muzicală bazată pe hip hop, poate servi ca instrument eficient pentru dezvoltarea competențelor cheie și a abilităților soft în rândul persoanelor încarcerate. Atelierele au avut ca scop nu numai predarea abilităților tehnice, ci și promovarea dezvoltării personale, a potențialului de reintegrare socială și a rezilienței emoționale.

În toate locațiile pilot, participanții au demonstrat progrese semnificative în mai multe dintre competențele transversale identificate în R1. Acestea au inclus:

- **Competențe digitale:** cursanții au dezvoltat abilități practice utilizând DAW-uri (Ableton, Audacity, Logic Pro), au învățat să manipuleze piste audio, să creeze bucle, să aplice efecte de bază și să exporte versiunile finale ale ritmurilor lor. Chiar și participanții cu un nivel scăzut de alfabetizare digitală au câștigat încredere în fluxurile de lucru bazate pe software.
- **Învățarea de a învăța:** Mulți participanți, în special cei cu experiențe educaționale anterioare întrerupte sau negative, s-au reangajat în procesul de învățare printr-un proces netradițional, adaptat ritmului propriu. Natura iterativă, bazată pe încercări și erori, a beatmaking-ului a contribuit la dezvoltarea perseverenței, a reflecției și a autocorecției.
- **Creativitate și inițiativă:** Producerea de ritmuri originale le-a permis cursanților să ia decizii creative, să rezolve probleme în timp real și să-și exprime preferințele stilistice, încurajând inițiativa personală și experimentarea.

- **Munca în echipă și comunicarea:** În sesiunile de grup, participanții au făcut schimb de feedback, au colaborat la piese și s-au sprijinit reciproc în procesul de învățare. Acest lucru a fost remarcat în special în Italia, Germania și Belgia, unde s-a dezvoltat în mod informal mentoratul între colegi.
- **Conștiința de sine și identitate:** Mai mulți formatori au raportat schimbări vizibile în încrederea, postura și disponibilitatea participanților de a-și împărtăși gândurile, în special atunci când au fost integrate versuri sau interpretări vocale.

Aceste evoluții au fost constante, indiferent de experiența anterioară a participanților în domeniul muzicii sau al tehnologiei.

În multe cazuri, producția muzicală a oferit mai mult decât învățare tehnică, oferind un **spațiu pentru procesarea emoțională, reflecție și eliberare**. Mai mulți lucrători de tineret au observat că participanții foloseau ritmurile create ca coloană sonoră pentru povești nespuse, stări de spirit sau amintiri. Când compunerea versurilor a apărut spontan, participanții au scris adesea texte autobiografice, explorând teme precum familia, libertatea, vinovăția și speranța. Chiar și în contextele în care versurile nu erau predate în mod explicit, ritmurile în sine erau descrise de formatori ca fiind „încărcate emoțional” sau „profund personale”.

Natura nonverbală și ritmică a producției muzicale a permis unor participanți să se exprime fără a se confrunța cu barierele limbajului sau ale alfabetizării. Formatorii au remarcat că structura și repetitivitatea beatmaking-ului au ajutat cursanții să experimenteze **reglarea emoțională, în special în momentele de agitație sau de dezangajare**.

Atelierele au oferit, de asemenea, participanților un **sentiment de realizare și un impuls înainte, o pauză de la rutinele instituționale pasive**. Actul de a produce o piesă completă, de a o asculta și de a primi feedback a insuflat o **formă de succes tangibil**. În Italia și Belgia, au fost elaborate planuri pentru publicarea oficială a pieselor sau organizarea de prezentări publice, oferind cursanților o cale către recunoașterea externă.

M4F a demonstrat că educația digitală creativă poate **reduce decalajul dintre barierele instituționale și potențialul individual**, contribuind la dezvoltarea competențelor transferabile, la stimularea motivației și la crearea unor ecosisteme de învățare mai incluzive, chiar și în contexte de deprivare.

2.3 Puncte forte și provocări

Această secțiune prezintă o reflecție structurată asupra principalelor puncte forte și provocări viitoare ale proiectului M4F. Se va trece de la punctele forte generale ale hip-hop-ului ca instrument pedagogic la specificul laboratoarelor noastre.

Puncte Forte

Punctele forte cheie în contextul educațional general includ:

- **Relevanța culturală și accesibilitatea:** Hip-hopul conectează elevii care se simt adesea excluși din modelele educaționale tradiționale. Rădăcinile sale în comunitățile marginalizate îl fac un punct de plecare ideal pentru reintegrarea indivizilor în procesul de învățare.
- **Barriere reduse la acces:** nu este necesară nicio pregătire muzicală prealabilă pentru a începe să produci sau să compui, ceea ce îl face incluziv, indiferent de nivelul de educație formală.
- **Învățare multidimensională:** Hip-hopul implică simultan domeniile emoțional, cognitiv și social, combinând expresia artistică cu dezvoltarea personală.

- **Metodologie orientată spre proces:** accentul pus pe încercare și eroare, remixare și iterație promovează reziliența, auto-reflecția și perseverența.
- **Agencia și autoritatea elevului:** Participanții devin creatori activi de conținut, narațiuni și semnificații, nu doar receptori de informații.

Acest cadru a fost adoptat pe scară largă în educația non-formală din Europa și din întreaga lume, în special în programele pentru tinerii din mediul urban.

Atunci când este aplicată în contextul penitenciar, educația bazată pe hip hop oferă un răspuns unic și eficient la barierele structurale și psihologice cu care se confruntă de obicei persoanele încarcerate.

Implementarea M4F a validat mai multe dintre aceste avantaje:

- **Rezonanță emoțională și psihologică:** Temele hip hop-ului, rezistența, identitatea, supraviețuirea și aspirațiile reflectă experiențele trăite de deținuți, creând un angajament emoțional profund.
- **Structura în haos:** ritmul, repetitivitatea și formalitatea producției ritmice oferă participanților un sentiment de control și predictibilitate într-un cadru instituțional altfel rigid sau haotic.
- **Canal alternativ de comunicare:** Pentru persoanele care se luptă cu exprimarea verbală sau reglarea emoțională, muzica devine o modalitate de exprimare sigură și puternică.
- **Reabilitarea prin creație:** Expresia creativă favorizează sentimentul de valoare și orientarea spre viitor, ambele esențiale în eforturile de reintegrare.
- **Dinamică pozitivă de grup:** Natura colaborativă inerentă a hip-hopului consolidează munca în echipă, ascultarea și sprijinul reciproc, contrabalansând izolarea comună în mediile corecționale.

Atelierele M4F au arătat că chiar și participanții cu antecedente disciplinare sau dificultăți de învățare au fost capabili să se integreze în procesele de învățare în grup atunci când structura se baza pe co-creație și feedback reciproc.

Metodologia specifică dezvoltată prin M4F, detaliată în R2, s-a dovedit a fi deosebit de adecvată pentru constrângerile și oportunitățile educației în penitenciare. Punctele forte ale acesteia, observate în toate țările partenere, includ:

- **Structura modulară și adaptabilă:** formatul cu patru module a permis formatorilor să ajusteze profunzimea și ritmul conținutului pentru a se adapta capacității tehnice, dimensiunii grupului și calendarului instituțional.
- **Tehnologie accesibilă:** utilizarea DAW-urilor standard în industrie, combinată cu fluxuri de lucru simplificate, a asigurat atât rezultate de calitate, cât și accesibilitate pentru utilizatorii începători.
- **Dezvoltarea treptată a competențelor:** Metodologia a consolidat încrederea în mod progresiv, de la explorarea bazată pe bucle până la producția completă de ritmuri, permițând cursanților să experimenteze succesul încă de la început, fără a renunța la provocări.
- **Implicare prin autonomie:** Participanții au avut libertate creativă pentru a-și dezvolta propria identitate muzicală, a alege genuri și a-și asuma responsabilitatea pentru proiectele lor.
- **Rolul flexibil al formatorilor:** Formatorii au acționat mai degrabă ca facilitatori decât ca instructori, sprijinind învățarea prin încurajare, conexiune personală și descoperire colaborativă – o abordare bine adaptată dinamicii din mediul penitenciar.
- **Rezultate tangibile:** Deținuții au părăsit atelierele cu piese finite – dovezi concrete ale realizărilor care pot fi împărtășite cu alții, sporind încrederea și oferind satisfacție emoțională.

Provocări

Deși metodologia M4F s-a dovedit eficientă și adaptabilă, au existat mai multe provocări recurente în diferite contexte naționale. Aceste provocări nu au subminat valoarea abordării, ci au evidențiat aspecte critice pentru adaptarea, replicarea și extinderea acesteia în viitor.

Mediul penitenciar prezintă constrângeri inerente care afectează orice intervenție educațională sau culturală. În cazul M4F, principalele provocări instituționale/legate de penitenciar au inclus:

- **Acces restricționat și permisiuni schimbătoare:** Partenerii din Germania, Italia și Belgia au raportat modificări ale programului sau restricții privind utilizarea echipamentelor din cauza politicilor interne sau a schimbărilor administrative.
- **Complexitatea birocratică:** Stabilirea acordurilor formale (memorandumuri de înțelegere sau scrisori de sprijin) a necesitat adesea negocieri și coordonare îndelungate între mai multe departamente (de exemplu, securitate, educație, administrație).
- **Lipsa continuității:** În unele contexte (de exemplu, Germania, România, Italia), fluctuația participanților din cauza datelor de eliberare, transferurilor sau măsurilor disciplinare a perturbat fluxul de învățare.
- **Prioritate instituțională limitată:** În mai multe cazuri, în ciuda interesului inițial, autoritățile penitenciare au acordat o prioritate mai mică educației culturale în favoarea preocupărilor legate de securitate sau a programelor profesionale mai „tradiționale”.

Aceste probleme subliniază importanța implicării timpurii a conducerii penitenciarelor, a flexibilității în programare și a unei ancoră instituționale solide încă de la început. Vom aprofunda această problemă în capitolul următor.

Implicarea unei populații vulnerabile și adesea cu competențe insuficiente prin intermediul educației digitale creative necesită sensibilitate pedagogică și adaptabilitate. Am identificat două provocări principale legate de implementarea laboratorului din punct de vedere pedagogic:

- **Nivel scăzut de alfabetizare sau competențe digitale:** se întâmplă ca unii cursanți să nu fi folosit niciodată un computer sau să aibă dificultăți de citire, ceea ce impune formatorilor să simplifice semnificativ sarcinile și să utilizeze strategii de învățare vizuale sau tactile. Fiecare organizație a elaborat și tipărit tabele și scheme în format A3 cu comenzi rapide și sfaturi generale atât pentru utilizarea DAW, cât și a computerului.

Predarea producției muzicale devine, de asemenea, un curs de alfabetizare informatică.

- **Motivație scăzută sau capacitate redusă de concentrare:** în special în primele sesiuni, participanții cu experiențe educaționale anterioare negative erau ezitanți să se implice sau nu aveau încredere în capacitatea lor de a învăța.

A învăța să produci un ritm este ca și cum ai învăța un alt instrument mai „clasic” (cum ar fi chitara): necesită timp și are o curbă de învățare inițială care poate speria deținuții. De aceea, ETIC a dezvoltat o metodologie capabilă să maximizeze sentimentul de implicare încă de la început.

Acest lucru se realizează prin furnizarea deținuților a unui ritm produs profesional, dezvoltat special pentru proiect, care servește ca bază pentru procesul de învățare. Pentru detalii mai aprofundate, vă rugăm să consultați R2.

Implementarea producției muzicale în medii securizate aduce, de asemenea, probleme tehnice și logistice specifice, printre care:

- **Constrângeri hardware și software:** unele instituții au limitat accesul la internet sau instalarea de software. În Belgia (închisoarea Merksplas), echipa a trebuit să utilizeze Audacity în locul Ableton din cauza restricțiilor IT.
- **Limitări de spațiu:** calitatea acustică, confidențialitatea și controlul zgomotului erau adesea insuficiente. În Germania, studioul mobil a trebuit să fie mutat de mai multe ori.
- **Capacitatea formatorilor:** în câteva contexte, disponibilitatea limitată a formatorilor cu competențe sociale/pedagogice și tehnice/muzicale a complicat punerea în aplicare a metodologiei complete. Acest aspect a fost semnalat în România și Turcia.
- **Constrângeri de timp:** Durata scurtă a sesiunilor, întreruperile cauzate de rutina instituțională (numărarea participanților, închiderea instituției, incidente disciplinare) și natura limitată în timp a proiectului pilot au făcut dificilă finalizarea tuturor celor patru module în unele țări.

Aceste bariere logistice reafirmă necesitatea unei planificări flexibile, a unor alternative cu tehnologie minimă acolo unde este necesar și a recrutării sau formării de facilitatori multidisciplinari capabili să se descurce atât în domeniul educațional, cât și în cel tehnic.

Una dintre ambițiile generale ale proiectului M4F a fost sprijinirea căilor de acces la ocuparea forței de muncă prin perfecționarea competențelor creative și digitale. Deși atelierele au reușit să familiarizeze participanții cu producția audio digitală și să promoveze competențe transversale valoroase, transpunerea acestor competențe în oportunități profesionale concrete s-a dovedit a fi mult mai complexă.

Printre principalele provocări se numără:

- **Dificultatea de a face legătura între formarea în penitenciare și piețele externe ale forței de muncă:** Majoritatea instituțiilor penitenciare nu dispun de mecanisme structurate de monitorizare sau de parteneriate cu industria creativă/muzicală care ar putea sprijini tranziția deținuților de la participarea la programe educaționale la accesul la locuri de muncă în lumea reală.
- **Recunoașterea formală redusă a competențelor:** în ciuda dezvoltării reale a competențelor, participanții au părăsit adesea programul fără un certificat formal sau o acreditare recunoscută pe piața muncii, în special în contexte în care formarea profesională este încă prioritizată în detrimentul educației culturale/creative.
- **Bariere legate de cazierul judiciar:** Chiar și persoanele foarte motivate s-au confruntat cu discriminare sistemică sau obstacole juridice în căutarea unui loc de muncă în domenii legate de muzică (spații pentru evenimente, centre pentru tineret, mass-media), ceea ce a limitat utilitatea practică a noilor competențe dobândite.
- **Lipsa continuității după eliberare:** fără un sprijin structurat pentru reintegrare, mulți participanți au pierdut accesul la instrumentele, spațiile sau rețelele necesare pentru a continua să producă muzică după părăsirea instituției. Doar câteva proiecte-pilot (de exemplu, studioul permanent din Turcia sau programul de educație pentru adulți din Belgia) dispuneau de mecanisme care să asigure continuitatea.
- **Lipsă de mentorat profesional:** Deși formatorii erau educatori și facilitatori eficienți, puțini aveau legături directe cu industria muzicală care puteau fi mobilizate pentru stagii, concerte sau expuneri la locuri de muncă.

Aceste provocări evidențiază un pas următor crucial pentru modelul M4F: construirea de punți structurate între educația creativă în penitenciare și capacitatea de inserție profesională după eliberare, prin certificare, parteneriate cu sectorul creativ și integrarea cu serviciile naționale sau regionale de pe piața muncii. În prezent, lucrăm la această problemă, care este obiectivul WP4, pachetul de lucru final al proiectului.

2.4 Rezumatul implementărilor laboratorului

În ultimul paragraf al acestui capitol, vom descrie pe scurt diferitele laboratoare.

Italia – Arci Liguria

- **Contextul implementării:** Realizat la Casa Circondariale din La Spezia în cadrul unui memorandum de înțelegere (MoU) oficial cu administrația penitenciarului.
- **Formatori și program:** Conduc de Danilo Manganelli (artist/asistent social) și asistentul Filippo Marcellini. Cursurile au avut loc de două ori pe săptămână (luni/miercuri), plus sesiuni extinse de scriere și înregistrare.
- **Configurație tehnică:** S-a utilizat Ableton Live 12 cu un laborator digital complet (Focusrite, controlere MIDI, monitoare). Echipamentul a respectat specificațiile R2.
- **Conținutul curriculumului:** Modulele 1-3 au fost implementate integral; modulul 4 (mixare/masterizare) a fost parțial acoperit. Au fost incluse proiecte personale și exerciții de remixare ETIC.
- **Profilul participanților:** Deținuți adulți de sex masculin cu background muzical variat. S-au înregistrat îmbunătățiri în aproape toate competențele definite în R1.
- **Rezultate:** Au fost produse piese individuale și colaborative. Au fost dezvoltate abilitățile tehnice, expresia muzicală și colaborarea.
- **Părți interesate și durabilitate:** Implicare puternică a ALFA (agenție regională de certificare a competențelor), experți juridici și rețeaua națională Arci. Planificarea publicării muzicii și a unui concert public în Genova.

Laboratorul Arci Liguria a funcționat cu un program săptămânal consistent și a livrat toate cele trei module ale manualului, cu acoperire parțială a celui final. Participanții au utilizat un ritm de referință furnizat de ETIC pe tot parcursul atelierului, alături de proiecte de producție autodirijate. Formatorul a aplicat manualul ca cadru de referință, permițând în același timp flexibilitate în exprimarea artistică. Sarcinile de remixare au produs piese în stil boom-bap și drill, cu voce. Evaluările competențelor la începutul și la sfârșitul atelierului au arătat o îmbunătățire clară în toate domeniile de competență ale R1. Coordonarea cu ALFA și experții juridici a fost continuă pentru a reglementa partajarea publică a lucrărilor deținuților, cu pași către înregistrarea drepturilor de autor, posibile lansări și promovare la nivel național prin intermediul Arci.

Turcia – Direcția de probațiune din Izmir

- **Contextul implementării:** Desfășurat în incinta Direcției de probațiune din Izmir. A fost creat un studio permanent cu două camere, destinat exclusiv utilizării M4F.
- **Formatori și program:** Realizat de Gürkan (inginer/educator) și Metin (jurist cu interese creative). Sesiunile au loc de trei ori pe săptămână (luni/miercuri/vineri, câte 3 ore fiecare).
- **Configurație tehnică:** studio complet echipat cu MacBook-uri, Focusrite, controlere MIDI, izolare acustică și Ableton Live.
- **Conținutul curriculumului:** Au fost abordate toate cele patru module R2, cu un ritm adaptat în funcție de implicarea grupului.
- **Profilul participanților:** Șase tineri aflați în probațiune (4 bărbați, 2 femei, cu vârste cuprinse între 20 și 27 de ani), selectați prin interviuri motivaționale conduse de experți.

- **Rezultate:** Dezvoltarea abilităților de compoziție muzicală și de utilizare a DAW; consolidarea spiritului de echipă și a capacității de exprimare personală. Studioul a devenit un spațiu alternativ pozitiv în cadrul sistemului penitenciar.
- **Părți interesate și durabilitate:** Contacte inițiale cu universități, ONG-uri și artiști hip-hop. Plan pe termen lung pentru utilizarea continuă a studioului după încheierea proiectului.

Direcția de probațiune din Izmir a înființat un studio de muzică dedicat, compus dintr-o sală de clasă și o sală de înregistrare cu acustică specială. Echipamentul a fost achiziționat în mod eficient, o parte din hardware fiind refolosit dintr-un studio nefolosit dintr-un alt centru de corecție. Deși în această fază nu au fost implicate părți interesate externe oficiale, s-au stabilit contacte informale cu ONG-uri și artiști locali și s-au inițiat discuții cu Ministerul Educației privind certificarea, dar acestea nu au fost finalizate.

România – CPIP

- **Contextul implementării:** Atelier organizat la Penitenciarul Timișoara, pe baza unui acord informal și a unor protocoale verbale.
- **Formatori și program:** Realizat de educatorul penitenciar Dan-Orest Nicolau și tehnicianul extern Samuel Bogdan. Sesiunile au avut loc de 3 ori pe săptămână, timp de 4 luni (total 50 de ore).
- **Configurație tehnică:** Laborator echipat cu calculatoare, controlere MIDI, microfoane și Ableton Live.
- **Conținutul curriculumului:** Modulele 1-3 au fost implementate integral; modulul 4 a fost introdus la un nivel de bază, cu conținut adaptat pentru provocările legate de alfabetizare.
- **Profilul participanților:** patru deținuți adulți de sex masculin cu competențe digitale și de alfabetizare limitate. Selectați prin anunț în penitenciar și selecție efectuată de educatori.
- **Rezultate:** Participanții au avut pentru prima dată contact cu producția muzicală. S-au înregistrat îmbunătățiri semnificative în ceea ce privește încrederea, munca în echipă și exprimarea de sine.
- **Părți interesate și durabilitate:** Dezvoltarea de parteneriate cu organizații culturale (de exemplu, PLAI, Ceva De Spus). Obiectivul este de a crea o rețea de sprijin post-proiect.

Laboratorul CPIP din Timișoara a adaptat manualul R2 pentru a răspunde nevoilor unui grup mic de deținuți cu un nivel scăzut de alfabetizare și fără pregătire muzicală prealabilă. Instruirea a fost simplificată și susținută vizual, cu un accent puternic pe repetiție și practică. Deși scrierea versurilor a fost introdusă cu succes, participanții s-au arătat reticenți în a-și înregistra vocile. Producția de beat-uri a fost mai bine acceptată, iar cursanții au câștigat treptat încredere în utilizarea DAW-urilor, organizarea straturilor de sunet și experimentarea cu bucle și efecte. Modulul 4 a fost menținut la un nivel introductiv. Implicarea părților interesate a început în faza pilot, concentrându-se pe parteneriate cu ONG-uri culturale din zona Timișoara.

Implementare:

Având în vedere competențele digitale și de alfabetizare limitate ale participanților, procesul de implementare s-a confruntat cu mai multe provocări. Ritmul de învățare a fost lent și a fost necesar sprijin constant din partea formatorilor pe tot parcursul programului. Deși participanții au înregistrat progrese în dobândirea atât a competențelor tehnice de bază (cum ar fi crearea de ritmuri simple, utilizarea stațiilor de lucru audio digitale și stratificarea sunetelor), cât și a competențelor soft (cum ar fi colaborarea, creativitatea și consolidarea încrederii), aceștia au rămas dependenți de îndrumare structurată. La sfârșitul programului,

aceștia erau capabili să se implice în sarcini de producție muzicală cu sprijin, dar nu puteau încă să se descurse independent sau să inițieze proiecte complexe pe cont propriu.

De exemplu, deși participanții au învățat treptat să creeze ritmuri și să organizeze structuri muzicale, aveau încă nevoie de asistență pas cu pas pentru a naviga în mediul software. Dificultățile de citire și înțelegere le-au limitat capacitatea de a se implica pe deplin în aspecte mai complexe, cum ar fi scrierea versurilor sau editarea avansată a sunetului. Formatorii au adaptat metodologia punând accentul pe activități practice și simplificând instrucțiunile. În plus, participanții s-au arătat reticenți în activitățile care implicau înregistrarea vocală sau exprimarea publică, iar formatorii au trebuit să reorienteze o parte din curriculum către producția instrumentală și creativitatea muzicală nonverbală. A fost introdusă munca colaborativă pentru a stimula învățarea între colegi.

În ansamblu, în ciuda acestor limitări, atelierul a reușit să pună bazele competențelor digitale și creative, alături de îmbunătățiri în ceea ce privește încrederea în sine și comunicarea interpersonală

Germania – AufBruch

- **Contextul implementării:** Din cauza restricțiilor din penitenciarele pentru minori, atelierelor s-au desfășurat la Penitenciarul Plötzensee și la un centru pentru tineri din Berlin.
- **Formatori și program:** Conduc de o echipă multidisciplinară (artiști, tehnicieni, personal de proiect). Sesiuni săptămânale pentru ambele grupuri (deținuți + foști deținuți), noiembrie 2024 – martie 2025.
- **Configurație tehnică:** studio mobil flexibil, echipat cu Logic Pro, MacBook-uri și materiale acustice portabile.
- **Conținutul curriculumului:** Conținut adaptat: Grupul 1 s-a concentrat pe interpretare și compoziție de versuri; Grupul 2 pe aspecte tehnice. Modulele au fost aplicate selectiv, în funcție de nivelurile diferite de competențe.
- **Profilul participanților:** Grupul 1: 12 tineri deținuți; Grupul 2: 6 foști deținuți. Mulți dintre ei se confruntau cu instabilitate, probleme de sănătate sau competențe digitale reduse.
- **Rezultate:** Grupul 1 a prezentat cu succes 11 spectacole live; Grupul 2 a dobândit competențe de bază în producție. Atelierelor au pus accentul pe responsabilizare, motivație și creativitate.
- **Părți interesate și durabilitate:** Sprijinit de personalul din Plötzensee, Theaterhaus Mitte, Gangway e.V. și mass-media. Model flexibil, adaptat accesului instituțional în schimbare.

AufBruch și-a adaptat implementarea la accesul variabil în sistemul penitenciar din Berlin, lansând două ateliere paralele. Grupul 1, din închisoarea Plötzensee, a participat la un format mixt care combina lucru corporal, dezvoltare lirică și spectacol. Grupul 2, format din foști deținuți, s-a întâlnit la Theaterhaus Mitte, dar s-a confruntat cu rate ridicate de abandon din cauza circumstanțelor de viață instabile. În grupul 1, participanții au compus versuri originale, au învățat să folosească microfoane și echipamente de studio și au susținut 11 prezentări live la care au participat spectatori interni și externi. Grupul 2 a finalizat un program redus, axat pe operarea de bază a DAW și autoexprimare. Post-procesarea a fost realizată de personal din cauza dificultăților tehnice întâmpinate de participanți.

Belgium – Asturia vzw

- **Contextul implementării:** Desfășurat în închisoarea Merksplas și la institutul de educație pentru adulți CVO EduKempen.
- **Formatori și program:** Wendy Trimbos (în închisoare) și Jan Pypers (la CVO). Cursurile s-au desfășurat

de două ori pe săptămână (3 ore/sesiune) pe parcursul a două cicluri consecutive de formare.

- **Configurație tehnică:** S-a utilizat Audacity în închisoare și Ableton Live în cadrul educației pentru adulți. Echipamentul a inclus laptopuri, tastaturi MIDI, căști și proiectoare.
- **Acoperirea curriculumului:** Modulele 1-3 au fost implementate în întregime; modulul 4 a fost introdus parțial, ajustat în funcție de limitările tehnice și de provocările lingvistice.
- **Profilul participanților:** Grupul 1: deținuți selectați prin interviuri; Grupurile 2-3: foști deținuți/cursanți cu un nivel scăzut de calificare. Toți au fost evaluați utilizând cadrul R1.
- **Rezultate:** Participanții au dezvoltat abilități de editare audio, creare de ritmuri și colaborare. S-au observat progrese educaționale în ceea ce privește încrederea, ascultarea și interacțiunea cu colegii.
- **Părțile interesate și sustenabilitatea:** Colaborare strânsă cu VOCVO și Ministerul Belgiei. Planificarea extinderii la nivel național și explorarea drepturilor legale pentru distribuția pe cale ferată.

Asturia a organizat trei ediții ale atelierului: una în închisoarea Merksplas și două la institutul CVO EduKempen. Participanții erau cursanți cu un nivel scăzut de calificare, inclusiv deținuți actuali și foști deținuți. La începutul și la sfârșitul fiecărui ciclu au fost realizate interviuri pentru a evalua așteptările și rezultatele. Grupul 1 a utilizat Audacity din cauza limitărilor software-ului din închisoare, în timp ce Ableton Live a fost utilizat în grupurile 2 și 3. Participanții au selectat ritmuri dintr-o bază de date comună și au lucrat la compoziții individuale. Formatorii au trebuit să ofere sprijin suplimentar în ceea ce privește limba și alfabetizarea. Modulul 4 (mixare și masterizare) a fost acoperit doar parțial. Implicarea părților interesate a fost continuă, împreună cu autoritățile responsabile de educația în penitenciare, iar cadrele juridice pentru distribuția muzicii erau în curs de revizuire.

1.4 Concluzii privind implementarea

Proiectul M4F a demonstrat că producția de muzică digitală bazată pe hip hop oferă o abordare puternică, flexibilă și relevantă din punct de vedere cultural pentru educația în contextul penitenciar. Aceasta este stimulată atunci când practica scrierii este adăugată la partea de producție. Bazate pe un cadru pedagogic bine definit (R1) și livrate printr-o metodologie practică și modulară (R2), atelierele au sprijinit cu succes deținuții în dezvoltarea atât a abilităților tehnice, cât și a competențelor transversale, inclusiv creativitatea, colaborarea, exprimarea de sine și alfabetizarea digitală.

Abordarea s-a dovedit deosebit de eficientă în atingerea persoanelor adesea excluse din mediile tradiționale de învățare și în oferirea participanților experiențe semnificative de realizare, explorare a identității și implicare emoțională. Adaptabilitatea metodologiei la diverse contexte instituționale și apariția unor practici neplanificate, dar cu impact, precum scrierea de versuri, demonstrează și mai mult relevanța și scalabilitatea acesteia. Cu toate acestea, implementarea a scos la iveală și provocări sistemice și structurale importante, în special în domenii precum accesul instituțional, capacitatea formatorilor și adaptarea pedagogică pentru cursanții cu un nivel scăzut de calificare. Proiectul a reușit să depășească aceste provocări și am împărtășit cele mai bune practici. Deși proiectul a reușit să le ofere participanților competențe concrete și încredere în propria creativitate, tranziția către oportunități profesionale recunoscute rămâne dificilă. Aceste provocări vor fi abordate în WP4 al proiectului. However, the implementation also revealed key systemic and structural challenges, notably in areas such as institutional access, trainer capacity, and pedagogical adaptation for low-skill learners. The project was able to overcome these challenges and create a space to allow all the members to share their best practices.

While the project succeeded in equipping participants with concrete skills and creative confidence, the transition to recognised professional opportunities remains difficult. These challenges will be addressed in the project's WP4.

MODEL OPERAȚIONAL PENTRU ATELIERUL DE PRODUCȚIE MUZICALĂ ÎN PENITENCIARE

3. Model operațional pentru atelierul de producție muzicală în penitenciare

Scopul acestui capitol este de a defini condițiile tehnice, umane și instituționale necesare pentru implementarea unui atelier de producție muzicală într-un cadru penitenciar, pe baza experienței practice a proiectului M4F. În timp ce capitolele anterioare s-au concentrat pe impactul pedagogic și social al educației bazate pe hip hop, această secțiune prezintă un model operațional structurat și replicabil care poate ghida autoritățile publice, ONG-urile, educatorii și instituțiile penitenciare interesate de aplicarea abordării M4F.

Pe baza datelor de implementare din cinci țări europene, acest capitol prezintă cerințele spațiale, tehnice și de securitate necesare pentru desfășurarea în condiții de siguranță și eficiență a unui atelier de producție muzicală digitală în interiorul închisorilor. De asemenea, specifică competențele necesare formatorilor, profilul și procedurile de selecție a participanților, precum și cadrele instituționale care sprijină colaborarea durabilă între organizațiile societății civile și administrațiile penitenciare.

Capitolul este conceput ca o referință practică pentru replicare. Acesta evidențiază diversitatea abordărilor implementate cu succes în cadrul parteneriatului M4F, identificând în același timp numitorii comuni esențiali pentru calitate, siguranță și impact educațional. Fiecare secțiune include observații derivate din rapoartele de implementare și monitorizare pe teren și este concepută pentru a informa atât inițiativele pilot, cât și integrarea programatică pe termen lung a educației bazate pe muzică în mediul penitenciar.

3.1 Cerințe spațiale și tehnice

Înființarea unui laborator de producție muzicală în cadrul unui penitenciar reprezintă o provocare operațională complexă, care combină cerințele tehnice cu cerințele normative, logistice și de securitate ale unui mediu penitenciar. Proiectul M4F a abordat această provocare prin definirea unui model operațional flexibil, dar structurat, care poate fi adaptat pentru implementări viitoare de către alte organizații.

Cerințele spațiale și tehnice prezentate aici sunt rezultatul unui proces colaborativ în mai multe faze între organizațiile partenere M4F și administrațiile penitenciare respective. Fiecare echipă națională a navigat prin reglementări, condiții de infrastructură și culturi instituționale distincte; cu toate acestea, a apărut o metodologie comună bazată pe experiența din teren, care poate informa replicările viitoare.

1) Faza de planificare și coordonare

Primul pas în fiecare context a implicat o evaluare comună a spațiului disponibil în cadrul închisorii sau al instituției de probațiune. Aceasta a inclus:

- Identificarea unei săli dedicate sau multifuncționale care putea fi rezervată în timpul orelor fixe;
- Evaluarea condițiilor de infrastructură de bază (electricitate, ventilație, acustică, iluminat);

- Clarificarea protocoalelor instituționale de acces și a mecanismelor de control fizic (de exemplu, chei, însoțire de către personal, program de lucru).

În mai multe cazuri, încăperile existente au fost adaptate pentru utilizare creativă. De exemplu:

- În România, o fostă sală de radio a fost reconvertită și adaptată cu un tratament acustic de bază.
- În Italia, un hol a fost restructurat într-un laborator creativ semipermanent, susținut de personalul penitenciar.
- În Turcia, a fost construit un nou studio permanent cu două camere în cadrul Direcției de probații-une din Izmir, cu un spațiu de tip sală de clasă și o cabină de înregistrare.

Aceste amenajări au necesitat negocieri și colaborare cu personalul tehnic al închisorii, care a sprijinit modernizarea infrastructurii (de exemplu, prize de curent, cabluri) și a asigurat respectarea regulamentelor interne.

2) Nevoile și constrângerile instituționale

Din perspectiva administrației penitenciarului, amenajarea unui atelier de muzică trebuie să răspundă mai multor nevoi esențiale:

- **Securitate și gestionarea riscurilor:** toate echipamentele și programele informatice trebuie să respecte protocoalele interne de siguranță. Acest lucru poate include deconectarea de la rețelele de internet, preinstalarea programelor informatice în afara instituției, dezactivarea porturilor USB și securizarea tuturor echipamentelor transportabile după fiecare sesiune.
- **Controlul accesului și trasabilitatea:** mișcările participanților și ale formatorilor externi trebuie înregistrate. Registrele echipamentelor, programul sesiunilor și procedurile de depozitare trebuie să fie transparente și convenite în prealabil.
- **Stabilitatea rutinelor:** Programul atelierului trebuie să se încadreze în calendarul instituțional și să evite suprapunerea cu perioadele sensibile (de exemplu, operațiuni de securitate, distribuirea meselor etc.). Disponibilitatea sălilor trebuie garantată în avans pentru a evita anulările de ultim moment.
- **Răspunderea instituțională și claritatea rolurilor:** Organizația parteneră trebuie să furnizeze dovezi de conformitate legală, verificarea identității personalului și documentație clară privind responsabilitățile. Desemnarea unui educator intern sau a unui personal de legătură a fost un factor cheie de succes în majoritatea implementărilor.

3) Cerințe funcționale pentru utilizarea în scopuri educaționale

Pe lângă respectarea constrângerilor instituționale, spațiul trebuie să îndeplinească și condițiile minime pentru eficacitatea pedagogică și munca creativă. Acestea includ:

- **Considerații acustice:** Deși nu este necesară izolarea fonică completă, sala trebuie să aibă un ecou minim sau zgomot extern, pentru a permite monitorizarea, mixarea și înregistrarea cu o claritate audio rezonabilă.
- **Mobilier și amenajare:** mesele trebuie să poată acomoda laptopuri, controlere și interfețe. Dispunerea scaunelor trebuie să permită atât lucrul individual, cât și în grup, cu vizibilitate pentru formator.
- **Protecția instalației electrice și a echipamentelor:** sursele de alimentare fiabile sunt esențiale. Acolo unde este posibil, trebuie instalate dispozitive de protecție împotriva supratensiunii și cabluri securizate.

- **Mijloace vizuale și proiecție:** În unele țări (de exemplu, Belgia, România, Italia), s-au utilizat proiectoare sau monitoare pentru a sprijini învățarea vizuală, în special în grupurile cu un nivel scăzut de alfabetizare.

Pe scurt, spațiul trebuie să fie funcțional din punct de vedere tehnic, sigur și să favorizeze procesul cognitiv, permițând cursanților să interacționeze cu instrumentele de producție muzicală într-un mediu care să le ofere siguranță și stimulare. Chiar și sălile modeste, atunci când sunt echipate și susținute corespunzător, s-au dovedit extrem de eficiente în toate locațiile de implementare a modelului M4F.

Subsecțiunile următoare detaliază configurațiile specifice ale echipamentelor de studio utilizate în modelul M4F (secțiunea 3.1.1) și măsurile de securitate și garanțiile operaționale care au asigurat conformitatea cu protocoalele instituționale (secțiunea 3.1.2).

3.1.1 Echipament de studio

Inima modelului de atelier M4F este laboratorul de producție muzicală digitală, adaptat pentru a se potrivi cerințelor specifice mediului penitenciar sau de probațiune. Configurația echipamentelor trebuia să îndeplinească mai multe criterii: portabilitate, conformitate cu normele de securitate, adecvare pedagogică și scalabilitate. Fiecare organizație parteneră a amenajat un laborator local utilizând o bază comună de hardware și software esențiale, adaptate la constrângerile instituționale și la infrastructura disponibilă. O configurație standard a fost definită prin experimentare pe teren și a fost aplicată atât în configurații fixe, cât și mobile, în funcție de condițiile naționale.

Configurație tehnică minimă (configurație standard)

Fiecare laborator a fost echipat cu următoarele elemente de bază:

Tabelul 1 – Lista echipamentelor		
Echipament	Funcție	Specificații / Note
Laptop sau computer desktop	Unitate centrală pentru operarea software-ului DAW	Minimum 8 GB RAM, Windows sau macOS
Stație de lucru audio digitală (DAW)	Mediu de producție muzicală	Ableton Live, Logic Pro sau Audacity (în setări restricționate, pentru operațiuni restricționate). În orice caz, orice DAW este acceptabil.
Controler MIDI	Introducere de ritmuri și aranjamente	25 sau 49 de taste, cu pad-uri/butonete pentru flexibilitate
Interfață audio	Placă de sunet externă pentru direcționarea microfonului/căștilor	Focusrite Scarlett sau echivalent
Căști de studio	Monitorizare individuală	Închise, potrivite pentru utilizare în comun
Microfon și suport	Înregistrare vocală sau de sample (acolo unde este permis)	Cu filtru anti-pop și suport
Cabluri, adaptoare, prelungitoare	Fiabilitate electrică și conectare echipamente	Etichetate și inventariate complet

Toate echipamentele au fost configurate pentru a respecta standardele de securitate instituționale: software-ul a fost instalat și testat în afara închisorii; conexiunea la internet a fost dezactivată sau restricționată; iar permisiunile utilizatorilor au fost prestabilite pentru a evita modificările neautorizate sau transferul de date.

În mai multe locații pilot, în special în Italia, Turcia și centrul de reintegrare din Belgia, au fost incluse elemente suplimentare pentru a îmbunătăți calitatea profesională și versatilitatea pedagogică a laboratoarelor:

- **Difuzoare pentru monitoare:** utilizate pentru ascultare în grup și mixare în încăperi cu acustică adecvată;
- **Materiale de tratare acustică:** panouri din spumă și covoare pentru a reduce reflexiile în spațiile netratate;
- **Proiector sau monitor secundar:** pentru a sprijini instruirea vizuală și demonstrația DAW;
- **Ecrane sau cabine de izolare fonică:** în Turcia, a fost amenajat un spațiu dedicat înregistrării pentru a îmbunătăți producția vocală.

Deși aceste adăugiri nu erau strict necesare, ele au îmbunătățit semnificativ experiența cursanților, în special atunci când atelierele au avansat către interpretarea vocală și producția de remixuri.

În ceea ce privește prețul, este dificil să se ofere o estimare precisă, mai ales acum, în 25 aprilie, având în vedere recente tarife internaționale. Prețul mediu al echipamentelor menționate mai sus, cu 5 computere, 5 DAW-uri, 5 controlere MIDI și 5 căști, era de aproximativ 7 000 EUR la sfârșitul anului 2024.

De menționat este modelul de laborator mobil, implementat de AufBruch în Germania. Din cauza restricțiilor de acces în închisorile pentru minori și a limitărilor logistice ale instalațiilor fixe, echipa a asamblat un studio portabil care poate fi transportat și utilizat în mod flexibil în mai multe locații.

Laboratorul mobil include:

- MacBook-uri ușoare, cu Logic Pro și plug-in-uri licențiate preinstalate;
- Controler MIDI compacte (de exemplu, Akai MPK Mini) care pot fi transportate în rucsacuri;
- Microfoane pliabile și suporturi de masă;
- O interfață audio portabilă și căști;
- Toate articolele erau depozitate în cutii de transport personalizate, căptușite cu spumă, conforme cu reglementările instituționale.

Această configurație a permis formatorilor să instaleze și să demonteze studioul în câteva minute, să lucreze în spații multifuncționale (de exemplu, centre pentru tineri, săli de clasă externe) și să răspundă la condițiile instituționale în schimbare rapidă. De asemenea, a făcut posibilă continuarea formării cu foști deținuți în cadrul programelor de reintegrare în afara zidurilor închisorii.

Modelul mobil a demonstrat că abordarea M4F poate fi redusă fără a compromite obiectivele principale și rămâne o soluție extrem de transferabilă pentru proiecte-pilot sau instituții cu resurse limitate.

Fiecare partener a fost responsabil pentru achiziționarea echipamentelor, preinstalarea și aprobarea instituțională. Printre practicile operaționale cheie s-au numărat:

- Activarea software-ului și configurarea DAW înainte de intrarea în închisoare;
- Protecția cu parolă și configurarea conturilor de utilizator pentru a limita accesul și a preveni modificările sistemului;

- Biblioteci centralizate de mostre, pachete de bucle și șabloane preîncărcate pentru a sprijini programa R2;
- Urmărirea inventarului tuturor articolelor fizice, cu jurnale de transport și înregistrarea numerelor de serie.

În unele cazuri, în instituțiile cu restricții IT severe (cum ar fi închisoarea Merksplas din Belgia) s-a utilizat software open-source sau simplificat (de exemplu, Audacity). În România, s-au utilizat materiale vizuale suplimentare și autocolante pentru tastatură pentru a ajuta cursanții cu un nivel scăzut de alfabetizare să utilizeze software-ul.

3.1.2 Măsurile de securitate

Operarea unui atelier de producție muzicală digitală în mediul penitenciar necesită respectarea riguroasă a protocoalelor de securitate. Închisorile și centrele de probațiune funcționează în conformitate cu reguli stricte privind accesul, infrastructura digitală și manipularea echipamentelor. Modelul M4F a fost conceput ținând cont de aceste condiții, iar conformitatea cu normele de securitate a fost integrată sistematic în fiecare etapă a implementării, de la selectarea echipamentelor până la gestionarea sesiunilor și stocarea după sesiuni. Deși regulile specifice variază de la o țară la alta și de la o instituție la alta, următoarele măsuri comune au fost identificate ca fiind esențiale pentru aprobarea instituțională și continuitatea operațională.

1) Securitatea digitală și IT

Producția muzicală se bazează pe laptopuri și software care pot prezenta riscuri dacă nu sunt controlate corespunzător. Pentru a preveni orice încălcare a securității sau utilizarea neconformă, toți partenerii au adoptat următoarele măsuri de protecție digitală:

- **Fără acces la internet:** toate DAW-urile și bibliotecile de mostre au fost preinstalate offline. Adaptatoarele Wi-Fi ale computerelor au fost dezactivate sau eliminate fizic.
- **Restricții privind conturile de utilizator:** computerele au fost configurate cu profiluri de utilizator cu acces limitat pentru a preveni instalarea de software, modificarea sistemului sau gestionarea neautorizată a fișierelor.
- **Controlul mediilor externe:** porturile USB au fost dezactivate sau restricționate; nu au fost permise unități USB externe, CD-uri sau carduri SD, cu excepția cazurilor aprobate în mod explicit.
- **Protecția datelor și backup:** Proiectele au fost stocate local pe dispozitiv sau, atunci când a fost permis, încărcate prin canale instituționale controlate (de exemplu, în Italia și Turcia) numai de personal autorizat. În unele cazuri, piesele finalizate au fost exportate de formatori sub supraveghere.
- **Licențierea software-ului:** Toate DAW-urile au fost licențiate legal, activate în prealabil și nu au necesitat validare online în timpul utilizării.

Aceste precauțiuni au asigurat respectarea deplină a reglementărilor interne în materie de IT, evitând problemele legate de malware, transferul de date sau accesul la sistem.

2) Controlul echipamentelor fizice

Pentru a respecta cerințele de gestionare a riscurilor din închisoare și pentru a asigura continuitatea între sesiuni, toate echipamentele au fost supuse unor **protocoale stricte de manipulare, depozitare și supraveghere**:

- **Liste de inventar:** Fiecare articol (computer, cabluri, controlere, microfoane etc.) a fost catalogat cu numere de serie și verificat înainte și după fiecare sesiune.
- **Protocoloale de depozitare:** Echipamentele au fost depozitate într-o cameră sau dulap securizat din interiorul închisorii, sub controlul personalului desemnat. În unele cazuri, formatorii externi au transportat echipamentele în interiorul și în exteriorul închisorii, înregistrându-le în jurnale de acces zilnice (de exemplu, în modelul de laborator mobil din Germania).
- **Etichetare și identificare:** Toate dispozitivele au fost marcate în mod vizibil cu identificatori de proiect și informații privind proprietarul, pentru a asigura trasabilitatea.
- **Siguranța transportului:** Echipamentele au fost transportate în cutii de protecție și, în unele cazuri, însoțite de liste de verificare detaliate validate de personalul închisorii la intrare și ieșire.

Aceste măsuri au dat siguranță administrației penitenciarelor cu privire la responsabilitatea proiectului și au facilitat construirea încrederii între personal și facilitatori.

3) Supraveghere și controlul accesului

În toate contextele, atelierele M4F au funcționat în conformitate cu reguli de acces prestabilite pentru a asigura siguranța participanților și a instituțiilor:

- **Acreditarea formatorilor:** Tot personalul extern a fost aprobat în prealabil de autoritățile penitenciare, cu verificarea antecedentelor, verificarea identității și descrierea rolurilor transmise în avans.
- **Circulația participanților:** personalul penitenciar a coordonat procedurile de escortă și de prezență, asigurându-se că cursanții au sosit și au părăsit spațiul în condiții controlate.

4) Adaptabilitate și încredere instituțională

Partenerii M4F au demonstrat că inovarea educațională este posibilă în medii securizate, cu condiția ca:

- Se menține un dialog deschis cu personalul penitenciar încă de la început;
- Regulile instituționale să fie respectate pe deplin, fără a fi ocolite;
- Flexibilitatea să fie integrată în modelul operațional, permițând ajustări în timp real (de exemplu, mutarea sesiunilor, reconfigurarea accesului sau reducerea echipamentelor, după cum este necesar).

De-a lungul timpului, în mai multe contexte (de exemplu, Italia, Turcia, Belgia), aplicarea consecventă a acestor măsuri de protecție a condus la o mai mare încredere instituțională și, în unele cazuri, la o autonomie sporită a atelierelor și la un sprijin mai mare din partea personalului penitenciar.

3.2 Rolurile și competențele formatorilor/lucrătorilor cu tinerii

Eficacitatea modelului de atelier M4F se bazează pe competența celor care îl pun în practică. După cum se subliniază în R1 – Cadrul de competențe pentru producția de muzică hip hop, rolul formatorului în acest context depășește cu mult instruirea tehnică. Este necesar un profil mixt, care să combine expertiza în producția muzicală cu competențe educaționale și de facilitare socială, adaptate la realitățile mediului penitenciar și la cursanții vulnerabili. Cadrul R1 a identificat și structurat rolul formatorului în trei domenii de competențe interconectate, care au fost confirmate direct de experiența de implementare din țările partenere. Conform R1, formatorul eficient într-un atelier de hip hop în penitenciar trebuie să demonstreze competențe în următoarele trei domenii:

Tabelul 2 – Harta competențelor formatorului/lucrătorului cu tinerii (R1 > R3)

Domeniu de competență R1	Accent în orientările R3	Rezultate tipice ale formatorului în cadrul atelierului
Tehnic	Utilizarea avansată a stațiilor de lucru audio digitale, configurarea hardware-ului, depanarea, configurarea IT sigură în interiorul închisorii.	Desfășoară sesiuni multi-track; demonstrează înregistrarea, editarea, mixarea de bază; menține o infrastructură de laborator conformă și sigură.
Creativ	Proiectarea ritmurilor hip-hop în diferite genuri; îndrumare în aranjamente; corelarea producției cu scrierea versurilor.	Selectează ritmuri de referință; îndrumă participanții în ceea ce privește structura, refrenul, dinamica; adaptează sarcinile creative la cultura grupului.
Transversal	Planificarea sesiunilor, structurare, feedback formativ, urmărirea progresului, documentare pentru evaluare.	Elaborează planuri de lecții modulare; aplică descriptorii de competențe R1 pentru evaluarea informală; ține jurnale de monitorizare.
Social	Facilitare sensibilă la traume, dezamorsarea conflictelor, mediere culturală, networking cu părți interesate externe.	Construiește încredere și un spațiu sigur; negociază reguli cu deținuții și personalul; colaborează cu partenerii comunitari pentru opțiuni post-eliberare.

Fiecare dintre aceste domenii este detaliat în R1 prin unități de competență și descriptori, care rămân valabili ca referință pentru recrutarea, pregătirea și evaluarea performanței formatorilor. Faza de implementare a confirmat că profilul formatorului definit în R1 este atât **necesar**, cât și **realist**, deși nu este întotdeauna disponibil într-o singură persoană. Majoritatea partenerilor au adoptat un **model de livrare duală**, combinând:

- **Un responsabil tehnic** (de exemplu, un producător muzical, un tehnician audio sau un artist) și
- **Un facilitator sau educator** (de exemplu, un asistent social, un educator din penitenciar, un lucrător cu tinerii).

Exemple:

- **România:** Un educator din penitenciar a asigurat structura și gestionarea grupului, în timp ce un tehnician de sunet a gestionat fluxul de lucru al producției.
- **Germania:** Formatorii aveau experiență artistică și în lucrul cu persoane traumatizate, esențială pentru construirea încrederii cu tinerii aflați în situații de risc.
- **Italia:** formatorul era atât practicant de hip hop, cât și educator social, corespunzând în mare măsură profilului ideal R1.
- **Belgia și Turcia:** Formatorii au adus o combinație de experiență în educația adulților și experiență tehnică, adaptată la limitările instituționale și la diversitatea grupului.

R1 oferă o cartografiere clară a activităților formatorilor pe parcursul ciclului de viață al atelierului. Au fost observate în mod constant următoarele responsabilități cheie:

Tabelul 3 – Cartografierea activităților	
Faza atelierului	Rolul formatorului (conform R1)
Pregătirea	Configurarea software-ului/hardware-ului, adaptarea conținutului, coordonarea cu personalul penitenciar
Desfășurare	Ghidarea producției muzicale, oferirea de feedback, echilibrarea muncii în grup și individuale
Facilitare	Gestionarea dinamicii grupului, motivarea cursanților, abordarea problemelor comportamentale sau emoționale
Evaluare	Evaluarea informală a dobândirii competențelor, urmărirea progreselor, discuții reflexive

Aceste sarcini reflectă rolul hibrid al formatorului: pe jumătate facilitator, pe jumătate producător, pe jumătate educator.

După cum s-a menționat în R1 și s-a confirmat în rapoartele finale de implementare, o provocare majoră rămâne disponibilitatea profesioniștilor care combină toate cele trei competențe. În multe contexte naționale, producătorii de muzică nu au pregătire pedagogică, în timp ce educatorii nu sunt neapărat familiarizați cu tehnologia muzicală. Prin urmare, implementările viitoare ar trebui să:

- Promova oportunități de formare încrucișată (de exemplu, producătorii de muzică să primească îndrumare în domeniul muncii cu tinerii și viceversa)
- Dezvolta module de inițiere pentru formatori pe baza conținutului R1 și R2
- Să încurajeze schimbul de experiență și observarea între instituții și țări.

În concluzie, cadrul de competențe al formatorilor definit în R1 s-a dovedit valid din punct de vedere operațional și esențial din punct de vedere pedagogic. Acesta ar trebui menținut ca punct de referință pentru orice replicare a modelului M4F și utilizat ca orientare pentru recrutarea, integrarea și dezvoltarea profesională continuă în cadrul educației creative în penitenciare.

3.3 Deținuți

Grupul țintă principal al proiectului M4F este format din persoane încarcerate, o populație caracterizată prin medii socio-culturale diverse, parcursuri educaționale adesea întrerupte și rate ridicate de excluziune socială. Implementarea unui program educațional în acest context necesită recunoașterea vulnerabilităților specifice și a constrângerilor instituționale care modelează atât condițiile de învățare, cât și implicarea participanților.

Deținuții nu sunt elevi tradiționali. Ei funcționează într-un mediu foarte structurat și adesea punitiv, cu acces limitat la tehnologie, istorii educaționale inconsistente și, în multe cazuri, provocări emoționale sau comportamentale legate de traume personale sau marginalizare.

Metodologia M4F a fost concepută pentru a fi incluzivă, modulară și flexibilă, ceea ce o face potrivită pentru participanți cu o gamă largă de competențe, niveluri de motivație și stiluri de învățare.

Această secțiune prezintă cadrul competențelor vizate pentru deținuții care învață, precum și procedurile de selecție și participare elaborate în cadrul parteneriatului pentru a asigura echitatea, fezabilitatea și cooperarea instituțională.

3.3.1 Cadrul de competențe

Strategia pedagogică a proiectului M4F a fost construită în jurul unui cadru de competențe dedicat cursanților, astfel cum este definit în R1. Acest cadru a fost elaborat special pentru a sprijini proiectarea și evaluarea învățării în mediul penitenciar, unde cursanții pot prezenta profiluri educaționale, cognitive și emoționale foarte diverse.

Cadrul R1 definește competențele nu numai în termeni de abilități tehnice, ci și în raport cu obiectivele transversale și de dezvoltare personală. Acesta oferă un instrument structurat, dar flexibil, pentru modelarea parcursului de învățare al deținuților implicați în producția muzicală.

După cum se prevede în R1, cadrul de competențe este structurat în jurul a patru dimensiuni, fiecare dintre acestea reflectând un domeniu distinct de dezvoltare, fără a fi ordonate în funcție de importanță:

Tabelul 4 – Harta competențelor deținuților/cursanților (R1 > R3)		
Domeniul de competență R1	Accent în orientările R3	Progres observabil al cursantului
Tehnic	Navigare DAW la nivel de începător; creare de bucle; înregistrare și export de bază.	Poate arma piste, declanșa/aplauda bucle, regla volumul/panoramarea, exporta un mix brut.
Creativ	Construirea ritmurilor din pachete de sample-uri; experimentarea cu tempo, swing, efecte; conectarea ritmurilor la versuri potențiale.	Produce o buclă originală de 8-16 măsurii; variază pattern-urile de tobe; selectează sunete care reflectă gustul personal/povestea personală.
Transversal	Lucru în echipă, perseverență, rezolvarea problemelor, respectarea programului atelierelor și a regulilor laboratorului.	Sosirea la timp; colaborarea în cercuri de ascultare reciprocă; solicitarea ajutorului în loc de renunțarea la efort în cazul erorilor.
Social	Exprimare personală, construirea identității, colaborare respectuoasă, dinamică pozitivă a grupului.	Împărtășește originea ideilor în discuțiile de grup; oferă feedback constructiv; raportează o creștere a încrederii și a sentimentului de apartenență.

Fiecare dintre aceste dimensiuni este defalcată în R1 în unități de competență, cu descriptori și comportamente indicative care au fost utilizate de formatori ca puncte de referință informale în timpul predării.

Each of these dimensions is broken down in R1 into competence units, with descriptors and indicative behaviours that were used by trainers as informal reference points during delivery.

După cum am menționat deja, R1 subliniază că acest cadru trebuie să fie **aplicabil unei game largi de abilități ale cursanților**, inclusiv:

- Utilizatori care folosesc pentru prima dată calculatoare sau echipamente audio
- Persoane cu un nivel scăzut de alfabetizare sau cu bariere lingvistice,
- Participanți cu antecedente de excluziune educațională sau marginalizare socială.

Ca răspuns la aceasta, metodologia M4F (detaliată în R2) a fost concepută în mod intenționat pentru a permite accesul la orice nivel de competență.

Această structură a asigurat că atelierul a rămas interesant și semnificativ pentru toți participanții, indiferent dacă aveau sau nu experiență anterioară în domeniul muzicii, al competențelor digitale sau al mediilor de învățare formale.

Acest lucru confirmă afirmația R1 că dezvoltarea competențelor în producția digitală creativă este atât realizabilă, cât și măsurabilă în mediul penitenciar, atunci când pedagogia este adaptată la punctul de plecare real al cursanților.

3.3.2 Proceduri de selecție și reguli de participare

Deși modelul M4F promovează participarea deschisă și incluzivă, punerea în practică în mediul penitenciar a necesitat coordonarea cu autoritățile penitenciare pentru a defini criterii clare de selecție și așteptări comportamentale. Scopul a fost de a echilibra accesibilitatea cu securitatea, coeziunea grupului și eficacitatea învățării.

Across the partnership, the following shared principles and procedures were applied:

1) Criterii de selecție

- **Participare voluntară:** deținuții au fost invitați să participe în mod voluntar; motivația și curiozitatea au fost apreciate mai mult decât experiența anterioară.
- **Recomandarea instituțională:** Participanții au fost adesea identificați în colaborare cu educatori din penitenciare, asistenți sociali sau personalul de reintegrare, pe baza stabilității comportamentale, a interesului pentru activități creative și a aptitudinii pentru munca în grup.
- **Diversitatea profilurilor:** nu a existat nicio excludere pe baza tipului de condamnare sau a nivelului de educație; s-au depus eforturi pentru a asigura un echilibru între vârstă, mediu de proveniență și experiență.
- **Autorizație de securitate:** În unele contexte (de exemplu, instituții închise), a fost necesară o verificare suplimentară de securitate înainte ca deținuții să poată accesa echipamentele tehnice.

2) Reguli de participare

- **Prezență regulată:** Participanții erau obligați să participe la toate sesiunile, cu excepția cazurilor în care aveau obligații instituționale sau urgențe.
- **Conduită respectuoasă:** La începutul fiecărui ciclu au fost stabilite reguli de bază, inclusiv respectul față de colegi, echipamente și procesul de învățare.
- **Spirit de colaborare:** Deși s-a încurajat munca individuală, formatul a inclus și sesiuni de schimb de experiență între colegi și sesiuni de ascultare în grup.
- **Respectarea procedurilor de securitate:** Participanții au fost informați cu privire la limitele de utilizare (de exemplu, interzicerea copierii fișierelor, interzicerea utilizării neautorizate a computerelor) și au acceptat să respecte restricțiile instituționale.

În unele cazuri, cum ar fi programul CVO din Belgia, participarea a inclus și componente de urmărire a educației adulților, oferind cursanților posibilitatea de a-și continua dezvoltarea competențelor după eliberarea din închisoare. În Germania, formatul de laborator mobil a permis continuarea activităților în centrele de reintegrare, cu criterii de selecție mai flexibile.

3.4 Cadrul instituțional

3.4.1 Model de acord/protocol cu instituțiile penitenciare

Implementarea unui atelier de producție muzicală într-un penitenciar necesită o bază instituțională solidă, începând cu un acord formal între organizația implementatoare și penitenciarul gazdă.

În cadrul proiectului M4F, astfel de acorduri au luat forme diferite în diferite țări, de la memorandumuri de înțelegere (MoU) la scrisori de sprijin sau protocoale de cooperare locală, dar toate au avut un scop comun: să definească în mod clar condițiile juridice, operaționale și logistice în care atelierele pot fi organizate în interiorul instituțiilor penitenciare.

Pe baza acestei experiențe, recomandăm ca orice organizație care dorește să organizeze activități similare în mediul penitenciar să se asigure că acordul său acoperă o serie de elemente esențiale.

Acordul ar trebui să înceapă prin identificarea celor două părți semnatare: organizația de implementare (de obicei o ONG, o asociație culturală sau un furnizor de formare) și închisoarea sau penitenciarul. Ambele entități trebuie descrise în mod clar în ceea ce privește capacitatea lor juridică, confirmând autoritatea lor de a încheia un astfel de acord.

După aceasta, este important să se includă un scurt preambul care să prezinte contextul proiectului. Acesta include o referire la cadrul de finanțare, dacă există, scopul colaborării și natura activității care urmează să fie implementată. În acest caz, organizarea de ateliere de producție muzicală destinate deținuților, ca parte a unui efort mai amplu de educare și reabilitare.

O componentă centrală a acordului ar trebui să fie referirea la echipamentele instalate în cadrul instituției. De obicei, la protocol se anexează un inventar complet, care include laptopuri, controlere MIDI, căști, interfețe audio și orice materiale de sprijin necesare. Protocolul trebuie să specifice că toate echipamentele rămân proprietatea organizației de implementare, sunt furnizate gratuit și trebuie utilizate exclusiv în scopuri educaționale definite în cadrul proiectului.

Documentul trebuie să stabilească apoi responsabilitățile reciproce ale fiecărei părți.

În ceea ce privește penitenciarul, acestea includ, de obicei, punerea la dispoziție a unei săli adecvate pentru ateliere, programarea sesiunilor regulate în coordonare cu rutina penitenciarului și de desemnarea unui membru al personalului care să asigure coordonarea logistică și să monitorizeze accesul.

În ceea ce privește organizația de implementare, responsabilitățile includ asigurarea conformității tuturor echipamentelor și a software-ului cu protocoalele de securitate digitală ale instituției, supravegherea tuturor formatorilor și vizitatorilor externi și menținerea responsabilității depline pentru integritatea și utilizarea corespunzătoare a echipamentelor.

Un alt aspect esențial care trebuie inclus în acord este secțiunea privind securitatea și controlul accesului. Aici trebuie să se precizeze în mod clar că toate activitățile care implică echipamentele se vor desfășura sub supraveghere, că numai personalul autorizat va avea acces la material și că orice transfer de fișiere digitale sau conectare la dispozitive externe va necesita aprobarea prealabilă a instituției. Acest lucru oferă administrației penitenciarului garanția că activitatea educațională se va desfășura în deplină conformitate cu parametrii de siguranță și reglementare instituționale.

În cele din urmă, acordul trebuie să includă o clauză privind răspunderea, precizând clar că penitenciarul nu poate fi tras la răspundere pentru niciun prejudiciu adus echipamentului, cu excepția cazului în care acesta a fost cauzat direct de personalul penitenciarului sau din neglijența instituțională. Partenerul de implementare, în schimb, își asumă responsabilitatea pentru conduita personalului său și pentru orice utilizare necorespunzătoare a echipamentului de către participanții aflați sub supravegherea sa.

Protocolul se încheie cu semnăturile oficiale ale ambelor părți, de obicei reprezentantul legal al organizației de implementare și directorul închisorii, și trebuie să fie însoțit de anexe care includ inventarul detaliat al echipamentelor, numele formatorilor aprobați și, dacă este posibil, un calendar de implementare.

Acest cadru structurat, transparent și convenit de comun acord a fost un factor cheie în buna desfășurare a activităților M4F în mai multe țări partenere și este recomandat cu tărie pentru orice replicare viitoare a modelului.

4. Concluzii și WP4

Prezentele *Linii directoare pentru gestionarea atelierelor audio-muzicale în penitenciare* constituie rezultatul 3 al proiectului Music 4 Freedom. Acestea consolidează cunoștințele pedagogice, operaționale și instituționale generate în cursul a doi ani și jumătate de proiectare și experimentare în cinci sisteme penitenciare naționale.

Rezultatul 1, *Cadrul de competențe pentru producția de muzică hip-hop*, și Rezultatul 2, *Manualul de formare*, au pus bazele conceptuale și didactice ale unui model care este simultan educativ, creativ și de reabilitare. Pe baza acestor cadre, consorțiul a testat M4F în medii penitenciare foarte diverse, fiecare cu propriile constrângeri administrative, realități infrastructurale și profiluri ale cursanților.

Dovezile prezentate aici sunt atât încurajatoare, cât și instructive. Educația hip-hop și producția de muzică digitală s-au dovedit extrem de eficiente în atingerea cursanților care sunt de obicei excluși din sistemul de învățământ general. Participanții cu cunoștințe digitale minime și cu un nivel scăzut de încredere în sine au produs, aranjat și perfecționat piese care exprimau identitatea personală, au încurajat colaborarea și au consolidat capacitatea lor de a învăța.

În același timp, proiectul a confirmat că educația în penitenciare trebuie să depășească simpla transmitere de conținut. Impactul a depins de adaptabilitatea metodologiei, de competența și sensibilitatea formatorilor, de deschiderea instituțională a instituției gazdă și, mai presus de toate, de crearea unui spațiu de lucru sigur, dar inspirator, într-un cadru strict reglementat. Prin urmare, orientările operaționale din capitolul 3 specifică amenajarea sălilor, configurațiile IT, protocoalele de securitate și strategiile pas cu pas de implicare a părților interesate pentru practicienii care doresc să reproducă modelul.

Viabilitatea pe termen lung se bazează pe o arhitectură de parteneriat care depășește cu mult porțile închisorii. Experiența de implementare a relevat trei cercuri concentrice de părți interesate. Cercul interior este format din directori de închisori, educatori și responsabili IT care asigură accesul zilnic și respectarea normelor. Al doilea cerc include actori culturali locali, artiști hip-hop, centre pentru tineret, furnizori de educație pentru adulți și servicii municipale de reintegrare, a căror prezență îmbogățește pedagogia și garantează continuitatea după eliberare. Cercul exterior implică organismele de certificare și piața muncii, inclusiv autoritățile responsabile de EFP, agențiile publice de ocupare a forței de muncă și platformele din industria muzicală, pentru a transforma competențele dobândite în cadrul atelierelor în micro-certificări recunoscute și în parcursuri profesionale.

Odată cu obținerea rezultatului 3, consorțiul se îndreaptă acum către finalul WP 4, unde vor fi formalizate aceste alianțe între părțile interesate și va fi lansată o comunitate de practică, asigurându-se că beneficiile creative, educaționale și de reabilitare documentate aici sunt transformate în structuri durabile și oportunități de lungă durată pentru persoanele pe care le deservim.

MUSIC FOR FREEDOM

music4freedom.eu

contact@music4freedom.eu

/m4f.eu

Asturia vzw

ESCOLA DE
TECNOLOGIAS
INOVAÇÃO
E CRIAÇÃO

Erasmus+

Enriching lives, opening minds.

Agenzia Italiana
per la Gioventù

